

37e stuurgroep kleiontginningengebied Terhagen

31/01/2024



AGENDA

1. Nieuwe timing onderzoeken mbt sanering
2. Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten over 2023
3. Varia

Nieuwe timing onderzoek sanering

Nieuwe timing onderzoek sanering

Aanleidingen

- Vraag tot aanvulling BSP OVAM (oa met technische onderzoeken)
- Ontdekking PFAS in huisvuilstort

Nieuwe timing onderzoek sanering

- Brief van OVAM 8/3/2023
- OVAM legt wijzigingen of aanvullingen op bij het BSP
- Tegen 16/2/2024

Nieuwe timing onderzoek sanering

- Brief aan OVAM 8/3/2023
- Verzoek tot uitstel tot 21/9/2024
- Reden:
 - technische onderzoeken aan de gang
 - Aantreffen PFAS

Nieuwe timing onderzoek sanering

Chronologische aanpak volgens huidige inzichten

1. Onderzoek integriteit van de dijken via handmatige sonderingen & bijkomende topografische hoogtemetingen (Pollux)
februari 2024
2. Afperkingsonderzoek PFAS (Tractebel)
 - Boringen rondom stortplaats
 - Staalnames bodem, grondwater, oppervlaktewater
 - Analyses
 - Interpretatie en afperking
 - Oplevering**half februari 2024**
eind februari 2024
maart 2024
april 2024
1 mei 2024
3. Pompproef huisvuilstort (Pollux)
 - Boringen in huisvuilstort en plaatsing pompschachten (drukte boorfirma's)
 - Rapportering pompproef**1 mei 2024**
1 juni 2024

Nieuwe timing onderzoek sanering

Chronologische aanpak volgens huidige inzichten

4. Technische detaillering afdekking huisvuilstort (Pollux) **< eind juni 2024**

5. Afwerking BSP met : **< eind aug 2024**
 - Nieuwe MCA (nieuwe methode)
 - Instroom gegevens afperking PFAS
 - Instroom gegevens dijken en pompproef
 - Technische detaillering afdekking

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Aanleidingen

- Vermeend gebrek aan onderzoek naar 'vleermuizen' en 'vogels' (verzoekschrift RvvB)
- Eventuele aanvulling, voor zover als nodig, van dossier met ecologische gegevens / actueel houden dossier

Eerder onderzoek :



INSTITUUT
NATUUR- EN
BOSONDERZOEK



Vlaanderen
is wetenschap

Nieuw onderzoek :



**ECOLOGISCH ONDERZOEK IN DE VOORMALIGE
KLEIPUTTEN TERHAGEN TE RUMST**

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023



Figuur 1: situering van het onderzoeksgebied (rode omlijning) kleiputten Terhagen te Rumst.

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Winteronderzoek (begin 2023)

2.1 Overwinteringsplaatsen vleermuizen

Er werden op 13 januari 2023 drie locaties in of op de rand van het gebied onderzocht op even overwinterende vleermuizen.

- **Tunnel A:** deze tunnel – ook gekend als tunnel 34 volgens rapport Verkennend onderzoek vleermuizen in de steenbakkerstunnels in de Rupelstreek (Willems, 2018) - loopt onder Kapelstraat door. Deze bakstenen tunnel is aan beide zijden open en zijn er maar beperkte wegkruipmogelijkheden in de tunnel. Op 13 januari 2023 werden er in de tunnel geen vleermuizen aangetroffen.
- **Tunnel B:** deze tunnel loopt onder de Bosstraat door. De tunnel is vrij breed en hoog en zijn de voegen aanzienlijk wat wegkruipmogelijkheden voor overwinterende vleermuizen. Op 13 januari 2023 werd er halverwege de tunnel in een voeg in het plafond één overwinterende vleermuis, vermoedelijk een baardvleermuis, aangetroffen.
- **Relict C:** dit relict van een voormalige spoorlijn bestaat uit twee opstaande muren zonder dakbedekking. Er werden geen vleermuizen in de spleten in de muren aangetroffen en is deze locatie niet geschikt als overwinteringsplaats.



Figuur 2: situering van de 3 onderzochte locaties (A, B, C) op overwinterende vleermuizen.

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Winteronderzoek (begin 2023)

2.2 Potentiële vleermuisbomen – winter 2023

Op 13 januari 2023 werd het volledige gebied afgelopen en werden potentiële vleermuisbomen in kaart gebracht.

Potentiële vleermuisbomen zijn bomen met holtes, scheuren, loshangende schors, etc. die als vleermuisverblijfplaats kunnen fungeren.

Bestaand bos

Het grootste deel van het gebied bestaat uit jong bos (minder dan 25 jaar) dat spontaan is ontwikkeld na stopzetten van de activiteiten. Op de drogere zones is vooral ruwe berk opgeschoten, in de meer nattere zones zijn zwarte els en schietwilg dominant. In deze jonge boszones zijn geen potentiële vleermuisbomen aanwezig.



Figuur 6: jong bos met els en (schiet)wilg ten westen van de noordelijke vijver (Greenspot, 13 januari 2023).

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Winteronderzoek (begin 2023)



Figuur 9: aangetroffen potentiële vleermuisbomen op 13 januari 2023.

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Winteronderzoek (begin 2023)

2.3 Nestbomen roofvogels

Tijdens het onderzoek naar potentiële vleermuisbomen werd ook gekeken naar mogelijke nestbomen van roofvogels (vooral buizerd). Door het erg beperkt voorkomen van oudere en grotere bomen in het gebied is het gebied minder geschikt en werden er geen duidelijke nestbomen van roofvogels vastgesteld. Tijdens de inventarisatiedag op 13 januari 2023 werd er ook geen territoriumgedrag van buizerd in het gebied vastgesteld.

Verspreid werden enkele (speel)nesten van ekster en een vermoedelijk nest van zwarte kraai waargenomen.



Figuur 17: vermoedelijk (verlaten) nest van zwarte kraai (Greenspot, 13 januari 2023).

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Winteronderzoek (begin 2023)

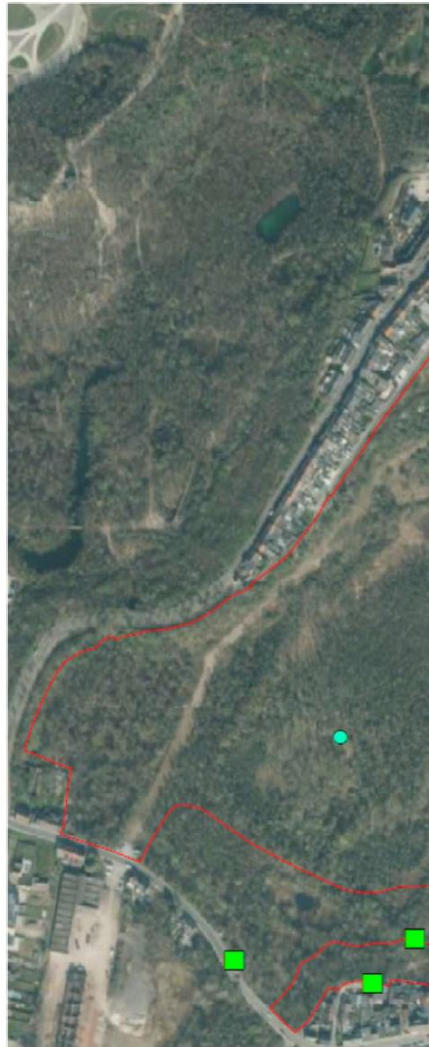
2.4 Conclusies onderzoek winter 2023

Op basis van het onderzoek in januari 2023 zijn er volgende conclusies:

- Overwinteringsplaatsen vleermuizen: in de tunnel onder de Bosstraat werd een overwinterende (baard?) vleermuis aangetroffen. De tunnel is door de geringe aanwezigheid van schuilmogelijkheden en door de tocht beperkt geschikt als overwinteringsplaats. Er zijn niet meer dan één of enkele overwinterende vleermuizen in de tunnel te verwachten. In de tunnel onder de Kapelstraat werden geen overwinterende vleermuizen aangetroffen (ook niet tijdens controles in o.a. winter 2018). In het gebied zijn er geen andere mogelijke grondgedekte overwinteringsplaatsen.
- Potentiële koloniebomen: in het gebied staan weinig oudere bomen en komen maar weinig potentiële vleermuisbomen voor, tzt. 5 wilgen die door aanwezigheid van holtes potentieel als verblijfplaats voor vleermuizen kunnen fungeren. De meeste van die bomen staan op het talud aan de zuidrand van de visvijver. Gezien ze daar niet in gesloten bos staan en de stammen een beperkte omvang hebben, is de geschiktheid als vleermuizenverblijfplaats gering. In juni 2023 werd door het uitvoeren van vroegmorgenonderzoek met warmtebeeldcamera's nagegaan of er zich mogelijks vleermuizen in deze potentiële vleermuisbomen bevinden.
- Nestbomen roofvogels: er zijn nagenoeg geen grotere of oudere bomen in het onderzochte gebied aanwezig en werden er geen nestbomen van roofvogels vastgesteld.

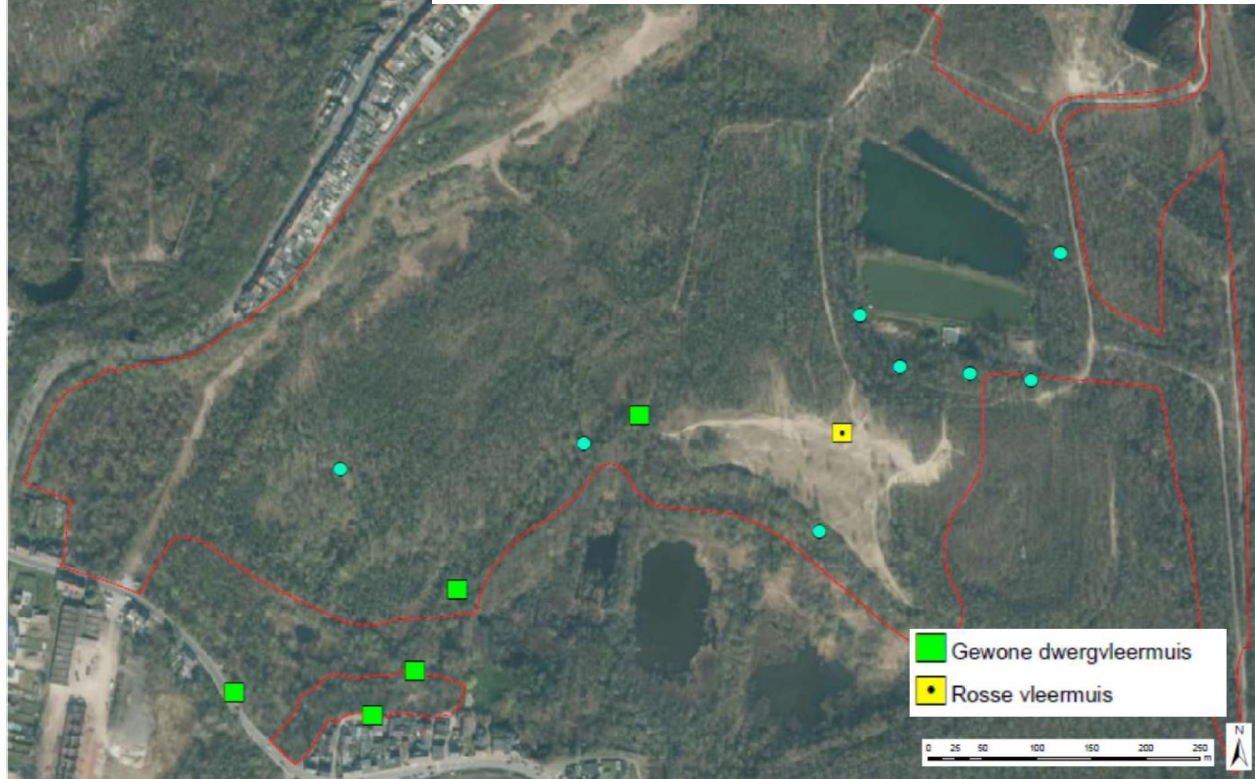
Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Zomeronderzoek (juni 2023)



De verschillende potentiële vleermuisbomen die op 13 januari 2023 in kaart werden gebracht, werden met de warmtebeeldcamera's gecheckt op 'warme plekken' wat op aanwezigheid van dieren (vleermuizen of vogels) zou kunnen wijzen. In geen enkele van de potentiële vleermuisbomen of andere bomen werden er tijdens het vroegmorgenonderzoek 'warme plekken' gedetecteerd die kunnen wijzen op aanwezigheid van vleermuizen.

In een wilg aan de zuidrand van de visvijvers werd aan een holte een warme plek gedetecteerd, zie figuur 20. Deze warme plek was een nest van boomhommels die in de holte aanwezig waren.



Figuur 18: vleermuiswaarnemingen tijdens de vroegmorgen van 3 juni 2023. Lichtgroene bollen zijn potentiële vleermuisbomen.

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Zomeronderzoek (juni 2023)

3.4 Conclusies vleermuizenonderzoek

Op basis van het vroegmorgenonderzoek op 3 juni 2023 zijn er volgende conclusies:

- Het was enkel gewone dwergvleermuis die in klein aantal jagend in het gebied werd vastgesteld. Ongeveer 25 minuten voor zonsopgang werd éénmaal een rosse vleermuis opgemerkt boven de grotere open plek.
- In de potentiële vleermuisbomen in het gebied werden geen 'warme plekken' gedetecteerd en waren er dus geen vleermuizen in aanwezig en er werd ook geen zwermgedrag van vleermuizen werd vastgesteld. Op basis hiervan is de aanwezigheid van een zomerkolonie van een boombewonende vleermuissoort als watervleermuis, baardvleermuis, rosse vleermuis of gewone grootoorvleermuis in het gebied erg onwaarschijnlijk.

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Voorjaarskartering broedvogels (april - juni 2023)

4 ochtendbezoeken ivf territoriumkartering SOVON methodiek

Tabel 1: Overzicht van alle broedvogels in het gebied (voorjaar 2023, eigen waarnemingen), *minder algemene soorten zijn in het vet aangeduid.*

Nederlandse naam	Rode lijst categorie (Devos et al., 2016)	Populatie 2023	Locatie
WATERVOGELS			
Canadese gans	momenteel niet in gevaar	1 terr.	Aan visvijvers
Waterhoen	momenteel niet in gevaar	1 terr.	Aan vijver westrand
Meerkoet	momenteel niet in gevaar	2 terr.	Aan de visvijvers en vijver aan zuidrand
ZANGVOGELS			
Grote bonte specht	momenteel niet in gevaar	2 terr.	Aan de zuidrand en omgeving visvijvers
Groene specht	momenteel niet in gevaar	1 terr.	Omgeving visvijvers
Houtduif	momenteel niet in gevaar	5+ terr.	Hoofdzakelijk in westelijke helft
Holenduif	momenteel niet in gevaar	1 terr.	Centraal in het gebied
Koekoek	momenteel niet in gevaar	1 terr.	Omgeving visvijvers
Gaai	momenteel niet in gevaar	1+ terr.	In zuidrand
Pimpelmees	momenteel niet in gevaar	4 terr.	Verspreid over het gebied
Koolmees	momenteel niet in gevaar	13 terr.	Verspreid over het gebied
Staartmees	Kwetsbaar	1 terr.	In noordwesthoek van het gebied
Winterkoning	momenteel niet in gevaar	29 terr.	Zeer algemene broedvogel in het gebied
Boomkruiper	momenteel niet in gevaar	2 terr.	Centraal en in de zuidrand
Heggenmus	momenteel niet in gevaar	6+ terr.	Verspreid over het gebied
Roodborst	momenteel niet in gevaar	36 terr.	Zeer algemene broedvogel in het gebied
Merel	momenteel niet in gevaar	11+ terr.	Vooral in het centraal en zuidelijk deel
Zanglijster	momenteel niet in gevaar	2 terr.	Centraal en zuidrand gebied
Cetti's zanger	Bijna in gevaar	2 terr.	Westrand visvijvers en aan de westelijke vijver
Fitis	Kwetsbaar	1 terr.	Centraal in gebied en ander terr. net buiten oostrand
Tjiftjaf	momenteel niet in gevaar	18 terr.	Erg algemeen over het gehele gebied
Tuinfluitier	Bijna in gevaar	2 terr.	Centraal in het gebied
Grasmus	momenteel niet in gevaar	2 terr.	Achter de tuinen Bosstraat
Zwartkop	momenteel niet in gevaar	37 terr.	Zeer algemene broedvogel in het gebied
Ekster	momenteel niet in gevaar	2 nesten	In de westrand
Vink	momenteel niet in gevaar	5 terr.	Vooral in het centraal deel

Legende:

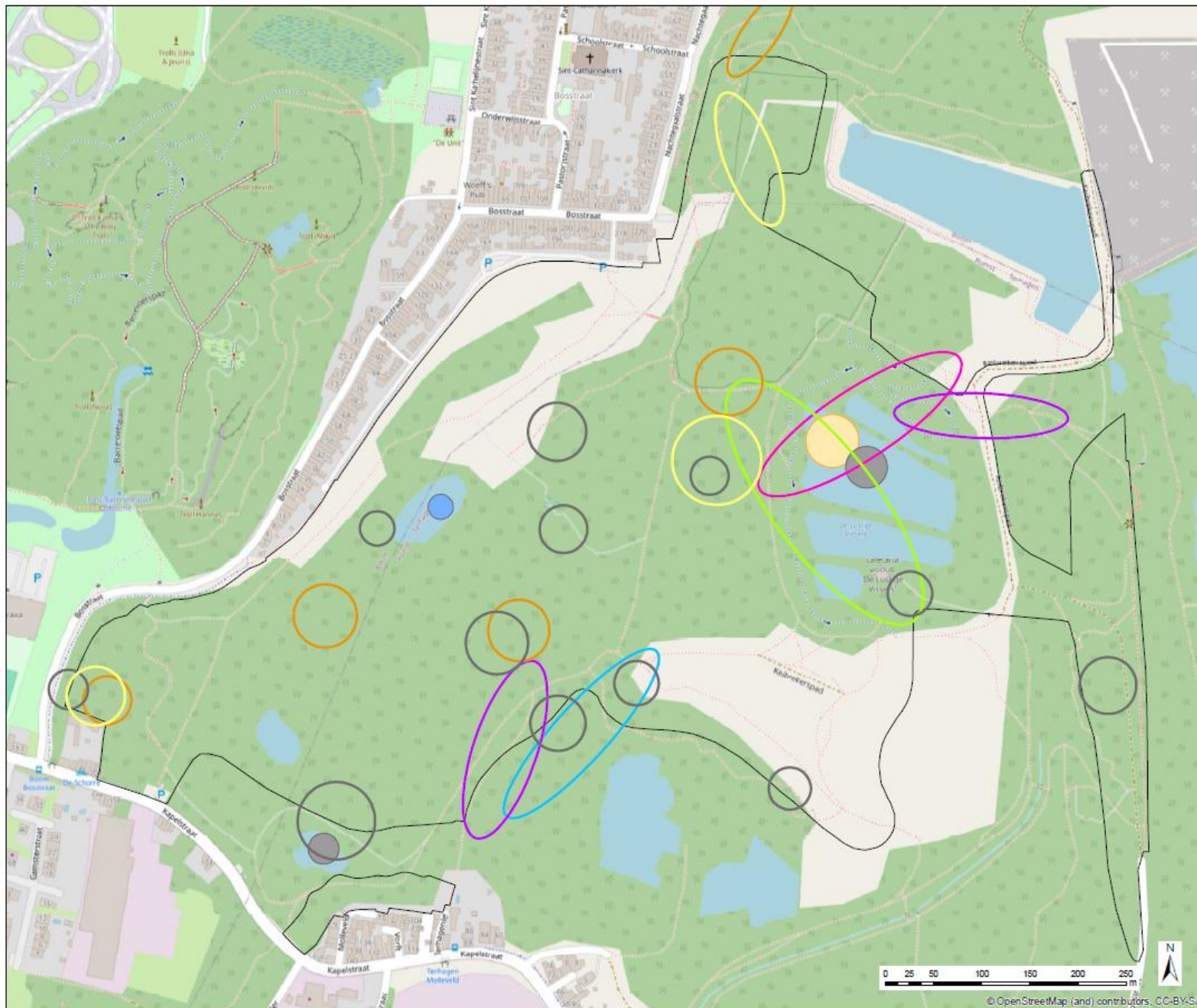
vogelsoort

- Meerkoet (2)
- Waterhoen (1)
- Canadese gans (1)
- Gaai (1)
- Groene specht (1)
- Grote bonte specht (2)
- Koekoek (1)
- Holenduif (1)
- Houtduif (5)
- Merel (11)
- Zanglijster (3)

Onderzoeksgebied

















Schaal: 1:3.700
Agg. orthofoto 2015



Legende:

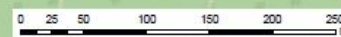
vogelsoort

-  Boomkruiper (2)
-  Cettis zanger (2)
-  Fitis (1)
-  Grasmus (2)
-  Heggenmus (6)
-  Pimpelmees (4)
-  Koolmees (13)
-  Staartmees (1)
-  Roodborst (36)
-  Tjiftjaf (18)
-  Tuinfluiter (2)
-  Vink (5)
-  Winterkoning (29)
-  Zwartkop (37)

Onderzoeksgebied



Schaal: 1:3.700
Agg. orthofoto 2015



Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Voorjaarskartering broedvogels (april - juni 2023)

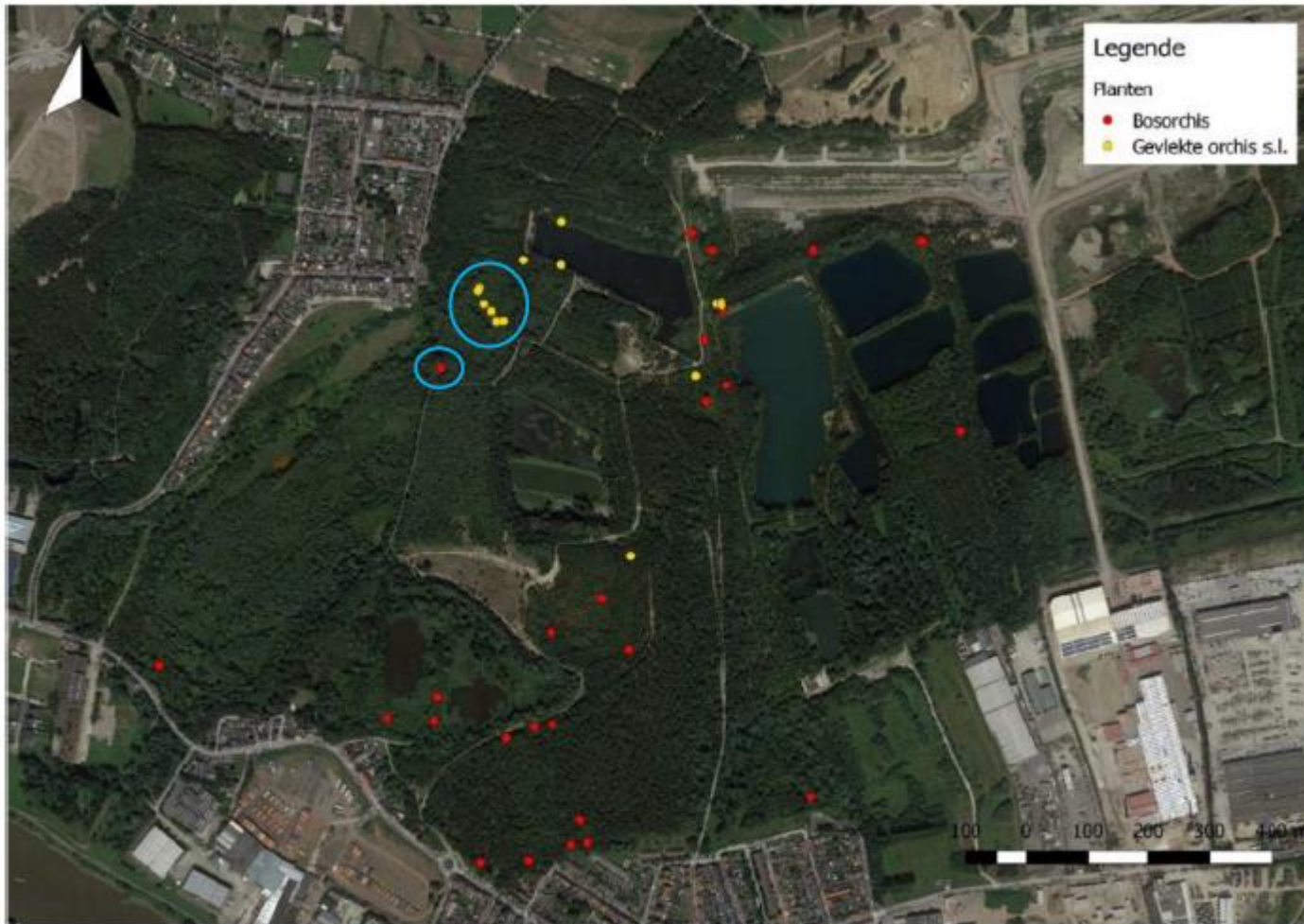
4.3 Conclusies broedvogelonderzoek

Op basis van het broedvogelonderzoek tijdens het voorjaar 2023 zijn er volgende conclusies:

- Er werden geen broedende roofvogels in het gebied vastgesteld.
- Op de verschillende vijvers in het gebied komen watervogels als meerkoet, waterhoen en Canadese gans in klein aantal tot broeden.
- 1 à 2 broedparen van grote bonte specht en groene specht komen in holtes van vermoedelijk wilgen broeden.
- Van de 26 zekere broedvogels waren er 4 soorten van de rode lijst (Devos, 2016). Cetti's zanger (2 terr.) is de laatste jaren in Vlaanderen sterk toegenomen en is niet meer als een rode lijstsoort te beschouwen. Fitis en tuinfluiter waren maar schaars als broedvogel aanwezig en zijn soorten die in de rest van Vlaanderen afnemen als broedvogel. Staartmees kwam met 1 à 2 paren tot broeden. Andere rode lijstsoorten als zomertortel, matkop en nachtegaal die in het verleden in het gebied aanwezig waren (Feys, 2017) werden niet waargenomen.
- Vooral broedvogels van jonge bossen hebben erg hoge dichtheden in het gebied. Zo zijn er van de soorten zwartkop en roodborst ca. 40 broedterritoria aanwezig of ca. 1 broedpaar/ha.

Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Onderzoek orchideeën



Figuur 24: uittreksel uit rapport Feys, 2017 met overzicht waarnemingen van bosorchis en gevlekte orchis. De blauwe cirkels zijn voormalige groeiplaatsen binnen het onderzoeksgebied.

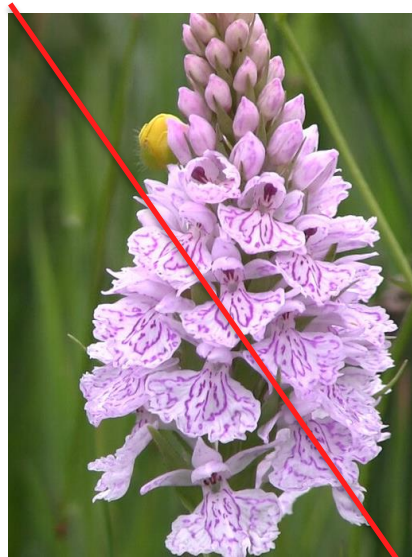
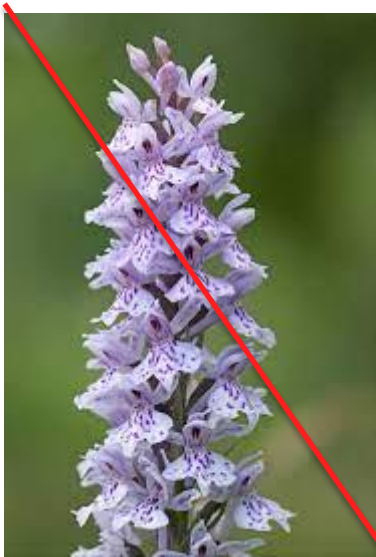
Resultaten Ecologisch Onderzoek Kleiputten 2023

Onderzoek orchideeën

5.2 Resultaten

Op de vroegere groeiplaatsen van gevlekte orchis en bosorchis binnen het onderzoeksgebied werden op 3 juni 2023 geen exemplaren meer aangetroffen. De vroegere locaties waren allen dicht toegegroeid en beschaduwd. Dit kan een verklaring voor het verdwijnen van de groeiplaatsen. Ook op andere plaatsen in het onderzoeksgebied werden geen van de orchideeënsoorten aangetroffen.

Nabij de vroegere groeiplaats van gevlekte orchis in het gebied werden wel een 10-tal exemplaren van het zeldzaam klein wintergroen aangetroffen.



Varia